Därför valde jag att studera vidare!

- Studenters upplevelser av utbildningsval i relation till familj och vänner.

Kandidatuppsats
Arbetsvetenskap

Sofia Johansson 010904
Matilda Carlson 990227
VT 24

A-K2024-32

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Organisations - och Personalutvecklare i samhället, Högskolan i Borås

Svensk titel: Därför valde jag att studera vidare! - Studenters upplevelse av utbildningsval i relation till familj och vänner.

Engelsk titel: Why I choose to continue my studies! - Students Experience of Educational Choices in Relation to Family and Friends.

Utgivningsår: 2024

Författare: Sofia Johansson & Matilda Carlson

Handledare: Goran Puaca

Examinator:

Nyckelord: Högre utbildning, habitus, anställningsbarhet, utbildningsval, vänskapsinflytande, familjens utbildningsbakgrund

---

Abstract:
The aim of this study is to understand students' experience of their educational choices in relation to their family´s educational background and the influence of their friends. We seek to enhance the comprehension related to how educational choices develop and are shaped. To achieve this, we employed a qualitative method using semi-structured interviews, allowing participants to share their opinions and values. Our sample consisted of eight respondents, aged between 20 and 30 years old. All of them are currently studying or have studied at a university. To analyse the empirical data, a thematic analysis was used based on three themes: "*Motives for Studying*", "*Family's Educational Background*" and "*Social Circle*". The results of this study show that family opinions and values regarding higher education impact their children to varying degrees. Parental influence proved to be significant and shaped the respondents and their habitus. This was regardless of whether the parents had a higher education or not, and whether they expressed strong opinions about higher education or not. Another conclusion that can be drawn from our sample in this study is that students' social circles can also have an impact on educational decisions.

Abstrakt:
Denna studie syftar till att förstå studenters upplevelse av deras utbildningsval i relation till deras familjs utbildningsbakgrund och påverkan från deras vänner. Vi söker att öka förståelsen för hur motiv för utbildningsval utvecklas och formas. För att uppnå detta använder vi en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer, vilket tillåter deltagarna att dela med sig av sina åsikter och värderingar. Vårt urval består av åtta respondenter, i åldrarna 20 till 30 år. Alla studerar eller har studerat vid en högskola eller ett universitet. För att analysera empirin används en tematisk analys baserad på tre teman: ”*Motiv till studier*”, ”*Familjens utbildningsbakgrund*” och ”*Umgängeskrets*”. Resultatet av denna studie visar att familjens åsikter och värderingar kring högre utbildning har påverkan på deras barn i olika stor utsträckning. Föräldrarnas inverkan visade sig vara betydande och formade respondenterna och deras habitus. Detta oavsett om föräldrarna hade högre utbildning eller inte, samt om de uttryckt starka åsikter om högre utbildning eller inte. Ytterligare en slutsats

som kan dras utifrån vårt urval i denna studie är att även studenters umgängeskrets kan ha inverkan på utbildningsbeslutet.

Tack!

Vi vill rikta ett stort tack till alla våra respondenter som ställt upp på intervjuer, det är tack vare er som vår studie kunnat genomföras. Tack för att ni avsatt tid och energi för att delta i studien samt för allt engagemang och intressanta resonemang kring era upplevelser som vi fått ta del av.

Ytterligare vill vi sända ett stort tack till vår handledare Goran Puaca som haft tålamod och visat engagemang genom hela arbetet. Han har delat med sig av betydelsefulla och kloka tips. Vi vill tacka vänner och familj som agerat bollplank när tankar spontant dykt upp.

Vi vill tacka varandra för ett bra samarbete och all härlig energi som vi gett varandra under vårt arbete!

Innehållsförteckning

1. Inledning 1
    1.1 Inledning 1
    1.2 Bakgrund 2
        1.2.1 Attityder till arbete 2
        1.2.2 Möjliggörande staten” och anställningsbarhet 2
    1.3 Syfte 3
    1.4 Frågeställningar 3
    1.5 Avgränsning 3
    1.6 Begreppsdefinition och begreppsförkortning 4
        1.6.1 Begreppsdefinition 4
        1.6.2 Begreppsförkortning 4
2. Tidigare forskning 5
    2.1 Vem bestämmer spelplanen 5
    2.2 Utbildningsval 5
    2.3 Klasstillhörighet samt familj och vänners påverkan 6
    2.4 Grupperingar och vänskapsinflytande 7
    2.5 Proaktiva medelklass-föräldrar eller reaktiva arbetarklass-föräldrar 7
    2.6 Relevans för studien 8
3. Teoretiska utgångspunkter 9
    3.1 Karriärsbeslutsfattande i relation till Bourdieu 9
    3.2 Möjlighetshorisonten 9
    3.3 Perspektiv på högre utbildning 10
    3.4 Relevans för studien 11
4. Metod 12
    4.1 Metodologisk utgångspunkt 12
    4.2 Urval 12
        4.2.1 Presentation av respondenter 13
    4.3 Kvalitetskriterier 13
    4.4 Förförståelse 14
    4.5 Etik 14
    4.6 Analys 15
5. Resultat 16
    5.1 Motiv för studier 16
    5.2 Familjens utbildningsbakgrund 19
    5.3 Umgängeskrets 21
6. Diskussion 24
    6.1 Motiv till studie 24
    6.2 Familjens utbildningsbakgrund 28
    6.3 Umgängeskrets 29
    6.4 Varierande vägar till HU 30

6.5 Sammanfattande slutsatser 31
6.6 Metoddiskussion 31
6.7 Vidare forskning 32
Referenslista 33
Bilaga 1. Intervjuguide 35
Bilaga 2. Samtyckesblankett 36

1. Inledning

I det här inledande avsnittet presenteras studiens inledning, bakgrund, syfte och frågeställning samt begreppsdefinition och begreppsförkortning.

1.1 Inledning

Dagens föränderliga arbetsmarknad präglas av höga krav och förväntningar på den enskilda individen. I takt med utvecklingen kan vi konstatera att befolkningen i högre grad blivit mer högutbildad. Utbildningen är en central del när det kommer till att etablera sig på arbetsmarknaden och kan kopplas till att unga vill göra sig anställningsbara (Lindberg 2016, s. 96). Hörnqvist (2019) poängterar att det till första anblick handlar om individens frihet, eftersom det utåt sett inte finns några formella hinder för att delta i högre utbildning. Problematiken handlar om att det finns en viss homogenitet i ungas utbildningsval, att de tenderar att basera sina beslut utifrån familj och vänners inflytande. Vid en närmare iakttagelse av problematiken framgår det att motivet till att studera ofta härstammar från familj och vänners utbildningsbakgrund och position i samhället. Utbildningsvalet grundar sig i påtryckningar som skapats av uppmuntran men även från press hemifrån (Hörnqvist 2019, ss.164-165). Att navigera sig fram bland utbildningar och hitta vad som passar sig själv kan vara komplext sett utifrån flera perspektiv. Unga grundar sina utbildningsval i beaktning av olika faktorer såsom att bli utbildade och göra sig mer attraktiv på arbetsmarknaden. Flera faktorer kan spela in, tillsammans med familj och vänners inflytande. Det är vad vi skribenter vill undersöka.

Ämnet är av relevans eftersom det är en aktuell fråga till följd av dagens utbildningsinflation, där man ser hur allt fler utbildar sig och därmed ökar konkurrensen på arbetsmarknaden. I samband med att allt fler utbildar sig bidrar detta i sin tur till att fler konkurrerar om arbeten som kan kräva högre utbildning (Lindberg 2016, ss. 97-98). I detta avseende kommer denna studie att fokusera på att besvara frågan kring hur detta kommer till uttryck samt om det går att skildra några eventuella mönster. Med utgångspunkt i Bourdieus (1977) teorier är det möjligt att förankra hans begrepp habitus till studien. Begreppet handlar om vad individen bär med sig i sin ryggsäck vilket symboliserar vad som formar hur vi människor ser på saker, hur vi fattar beslut och hur vi resonerar (Sandberg 2016, ss. 114-115). Det kan ge en ökad förståelse till varför individer agerar som de gör och hur de upplever högre utbildning. I relation till idén om att det fria valet påverkas av familjens utbildningsbakgrund, framhåller Svensson (2017, s. 104-105) att om ens föräldrar har högre utbildning, tenderar man själv att studera på en högre nivå. Ju högre utbildning föräldrarna har, desto mer sannolikt är det att deras barn studerar på högskola. Enligt Öhlin (2010 se Svensson 2017, s. 105) visar statistik på att man med sju gånger så hög sannolikhet hade högskoleutbildning om man hade föräldrar med högre utbildning. Utöver föräldrarnas utbildningsbakgrund så är en ytterligare aspekt som undersöks i denna studie hur umgängeskretsen bör beaktas och kan influera vänner emellan (Öhlin 2010 se Svensson 2017, s. 105). Forskning visar att vänskapsinflytande kan ha stor påverkan både i positiv och negativ bemärkelse, då det både kan uppmuntra och bromsa utbildningsprestation i skolan (Laninga-Wijnen et al. 2019,

s.337). Därmed kan ungas umgängeskrets, innefattat både familj och vänner, ha en stor påverkan på utbildningsvalet.

1.2 Bakgrund

Detta avsnitt syftar till att ge läsaren en relevant bakgrund till studien och forskningsområdet.

1.2.1 Attityder till arbete

Som ovan nämnts så fokuserar studien på att skapa en djupare förståelse för hur motivet kring utbildningsval växer fram. Högre utbildning kan öppna upp för fler möjligheter för att kunna välja bland ett större utbud av arbeten, utifrån intresse och trivsel. Ur denna aspekt är det intressant att belysa de olika attityder som finns kring att arbeta. Berglund (2017, ss. 455-456) resonerar kring olika attityder till arbete. Förutom den givna orsaken som är att förvärvsarbetet ger ekonomiska medel till försörjningen, så menar han även att arbetet också kan ha andra betydelser för människor. Flera ser arbetet som något meningsfullt och därigenom engagerande och intresseväckande. Det finns arbeten som är fysiskt slitsamma och tråkiga vilket kan göra lönen till den enda drivkraften. En arbetsgivare som inte behandlar sin personal på ett schysst sätt möts sällan med engagemang och lojalitet. Det talar därför om begreppet arbetstillfredsställelse, graden av arbetstillfredsställelse kan användas för att förstå hur individen kan se arbetet som mer än bara en källa till försörjning (Berglund 2017, ss. 455-456).

1.2.2 Möjliggörande staten” och anställningsbarhet

I samband med en föränderlig arbetsmarknad där ett ökat ansvar ligger på den enskilda individen har även statens roll omdefinierats. Från att omfördela resurser ska staten nu istället erbjuda service, en så kallad “möjliggörande stat”. Reformen innebär att individens egna drömmar och ambitioner får utrymme att styra, snarare än att staten styr med lagar och tvång. Till följd av den ökade friheten så tillkommer även ett ökat ansvar hos den enskilde individen. Detta i form av att man förväntas anpassa sig till den nuvarande arbetsmarknadssituationen och därmed göra sig anställningsbar.

Det ökade ansvaret kan kopplas till hur motivet för utbildningsval växer fram genom att få en ökad förståelse för vilka förväntningar som finns på individen och därav få ett större helhetsperspektiv. Ett ökat ansvar innefattar ett nytt synsätt på den arbetslösa, istället för att tala om “brist på anställning” så handlar det nu om “brist på anställningsbarhet”. Förskjutningen tyder på en individualisering av orsaken till arbetslöshet, alltså betonas det att individen har brist på anställningsbarhet och är otillräcklig (Fejes 2016, s. 80). Begreppet anställningsbarhet är centralt i dagens samhällsdiskussion och är ett komplext begrepp. Det syftar till att förklara en arbetstagares förmåga att få anställning utifrån vilka färdigheter, kunskaper och egenskaper man besitter. Kopplingen mellan arbetsmarknaden och utbildning är av stor betydelse i sammanhanget (Fejes & Sparnoff 2016, ss. 11-14, s. 19). Serrano Pascal (2000, se Fejes 2016, s. 80) argumenterar om anställningsbarhet kopplad till ungdomar, i sin

analys av EU:s policy, på ett liknande sätt om det individuella ansvaret i att bli anställningsbar. Han menar på att policyn bidrar till en ojämlikhet mellan unga och vuxna eftersom ungdomars arbetslöshet kopplas till deras egen otillräcklighet. Målet med EU:s arbetsmarknadspolitik är att lägga ett större ansvar på att ungdomar själva införskaffar sig den kunskap och erfarenhet som efterfrågas för att få ett arbete (Fejes 2016, s.80).

1.3 Syfte

Studien syftar till att undersöka hur studenter upplever att deras motiv till att studera på högskola påverkas av deras sociala omgivning. Fokus är på familjens utbildningsbakgrund och hur utbildning diskuteras i umgängeskretsar. Genom att studera respondenternas upplevelser vill vi närma oss en förståelse alternativt förklaring till varför studenter väljer att studera på högskola och de eventuellt bakomliggande faktorer som kan ligga till grund för beslutet.

1.4 Frågeställningar

1. Upplever högskolestudenter att deras motiv till att delta i högre utbildning påverkats av föräldrar och umgängeskrets? Om så är fallet, på vilket sätt?
2. Hur formas motiv och hur fattas beslut kring högre utbildning utifrån respondenternas sociala bakgrund?

1.5 Avgränsning

Studiens idé växte fram från att vi skribenter själva studerar och att flera i vår omgivning tar beslut och väljer riktning i livet. Samtliga respondenter studerar och är i åldrarna 20-30 år, detta eftersom en avgränsning för studien har behövts göras baserat på studiens tidsram och för att få ett smalare urval. Vi valde att begränsa oss till åldrarna 20-30 år eftersom vi skribenter har en förförståelse om att individer i dessa åldrar ofta påverkas av vänner och familj när det kommer till just utbildningsval. Vår förförståelse är att individer som är äldre än 30 år vanligtvis väljer att studera på högskola på grund av andra orsaker, som exempelvis karriärbyte eller arbetssökande.

Vi är medvetna om att kön eller etnicitet skulle kunna vara av relevans men i denna studie har vi valt att avgränsa oss till att inte belysa dessa perspektiv. Ett alternativt urval hade kunnat vara att jämföra de som valt att studera med icke-studerande för att sedan kunna jämföra deras upplevelser av sitt val. Däremot hade utfallet riskerat att bli desto mer omfattande och med tanke på studiens tidsram hade det gett oss mindre utrymme för att gå in djupare på datainsamlingen (Bryman 2016, s. 498, s. 504).

1.6 Begreppsdefinition och begreppsförkortning

I detta avsnitt kommer väsentliga begrepp samt förkortningar för studien att förtydligas och presenteras.

1.6.1 Begreppsdefinition

Högre utbildning: Begreppet högre utbildning definierar och tolkas i denna studie som utbildning som skett på högskola eller universitet. En individ besitter högre utbildning efter att ha slutfört ett program på högskola eller universitet. I studien kommer begreppet inte att innefatta yrkeshögskolor eller dylikt.

Utbildningsbakgrund: Utbildningsbakgrund är ett begrepp som kommer att användas för att förklara och tydliggöra att vissa av respondenternas familj har studerat på högskola eller universitet medan andra inte har gjort detta.

Högskola: I studien används begreppet högskola som ett samlingsbegrepp som innefattar både högskola och universitet, dock ej yrkeshögskola. Detta med syfte att förenkla för läsaren genom att endast använda ordet högskola.

1.6.2 Begreppsförkortning

Begreppet högre utbildning är ett återkommande begrepp i denna studie och framöver kommer därför högre utbildning att förkortas med “HU”.

2. Tidigare forskning

Detta avsnitt innehåller tidigare forskning inom ämnet i form av vetenskapliga artiklar.

2.1 Vem bestämmer spelplanen

Margareta Carlén och Goran Puaca beskriver i sin text “Vem bestämmer spelplanen” hur högre utbildning idag har blivit allt mer konkurrens- och marknadsanpassad (Carlén & Puaca 2017). Förskjutningen beror på att högskolor måste konkurrera om knappa resurser i form av inkomstbringande studenter och externa forskningspengar. Det gäller därför för skolor att marknadsföra sig. Ett vanligt sätt att locka elever är genom att påstå att utbildningen gör eleven anställningsbar och att utbildningen kommer att leda till arbete i framtiden. Dilemmat som uppstår med mer marknadsanpassade utbildningar är att det riskerar att bli mindre fokus på att skapa självständiga individer med ett kritiskt tänkande. Detta illustreras i texten med uttrycket “inte bara utbilda yrkesutövare utan även medborgare” (Carlén & Puaca 2017, s. 120). Bildning kan verka legitimerande och fungera som ett bevis på kunskapens betydelse, samtidigt som utbildningen i praktiken kan utvecklas i en annan riktning. Det beskrivs hur relationen mellan medborgare och stat har förskjutits från att handla om att verka för samhällets bästa till att nu definiera medborgare som kunder och att staten ska leverera samhällstjänster. Detta tyder på ett ökat individuellt ansvar hos medborgaren som konsument på arbetsmarknaden (Carlén & Puaca 2017, ss. 119-121).

Dessutom diskuterar Carlén och Puaca (2017) vad det är som styr studenternas val och hur den socioekonomiska bakgrunden kan påverka. Carlén och Puaca lyfter framförallt vikten av föräldrars utbildningsnivå och yrkesmässiga ställning i relation till vad som eftersträvas med en utbildning. Där lyfter de att studenter som läser till personalvetare inte tenderar att motiveras av hög status, prestige och hög lön. Dessa faktorer är istället mer kopplade till högskoleprogram inom juridik, medicin och ekonomi. Det lyfts även hur personalvetarstudenter uppger att högre utbildning förväntas ge en tryggare position på arbetsmarknaden. De sistnämndas främsta drivkraft med utbildningen är viljan att förändra och påverka förhållandena på arbetsmarknaden, att känna meningsfullhet och att ha chansen till utvecklingsmöjligheter. Resonemanget innebär att det finns skillnader i hur motiv för utbildningsval utvecklas. Beroende på vilket program studenterna har valt, betonar de vikten av olika motivationsfaktorer (Carlén & Puaca 2017, ss. 131-135).

2.2 Utbildningsval

Mira Öhlin text “Samhällsklassernas utbildningshorisont - är utbildning ett fritt val?”(2010) inleds med frågan: "Är utbildning ett fritt val styrt av individens egna drivkrafter eller är det strukturellt betingat - ett val som inte är ett egentligt val utan en preferens som följer av den sociala bakgrunden?” (Öhlin 2010, s.42). Denna aktuella samhällsfråga ramar in artikelns innehåll och dess aspekter som framförs. Öhlin poängterar att utbildning är en typ av inträdesbiljett till olika yrkesområden och att det har skett en utbildningsinflation under de senaste åren. Denna inflation handlar om att allt fler har en examen från högskola, vilket i sig

har resulterat i att konkurrensen inom högutbildade yrken har stigit. Fortsättningsvis förklarar Öhlin att användningen av utbildning, såsom vilken utbildningsnivå du har, går att hänvisa till vilken generation du tillhör. Vilket i sig går att koppla till de generella samhällsförändringar som sker, exempelvis utbildningsreformer. Hon menar på att utbildning har fått en större betydelse i samband med att samhället har strukturerats om och satsat på utbildning i högre utsträckning (Öhlin 2010, ss.42-44).

2.3 Klasstillhörighet samt familj och vänners påverkan

Artikeln "*Young People's Higher Education Choices: The Role of Family and Friends*" skriven av Rachel Brooks undersöker hur studenter resonerar kring sitt val av college. Detta genom att intervjua 15 unga studenter på ett college i England. Brooks (2003) framför att tidigare studier tyder på att det finns en kontrast när det kommer till beslut om högskola bland unga i relation till klasstillhörighet. Med utgångspunkt i detta syftar Brooks studie på att undersöka perspektivet hur elever från en liknande medelklass förstår högskolesektorn. För att utöka förståelsen fokuserar man på två påståenden. För det första menar man att heterogeniteten i medelklassen ofta förbises i tidigare omfattande studier. Därför vill man utforska valen på ett djupare sätt genom att bland annat beakta unga med övre medelklassbakgrund och stor familjeerfarenhet av högre utbildning. För det andra belyser Brooks att ett sociologiskt perspektiv på beslutsprocessen kan bidra till en bättre förståelse för hur människor tänker kring framtiden. Till sist hävdar man att ett ytterligare perspektiv blivit förbisett i tidigare forskning och det är hur vänner influerar beslut (Brooks 2003, ss. 283-284).

Resultaten från studenterna i studien visar att föräldrar spelar en avgörande roll i påverkan av deras attityder. Det fanns dock betydande skillnader i hur mycket familjerna var involverade i beslutsprocessen och i deras kunskap om HU generellt. Två av respondenterna i studien hade föräldrar som själva inte gått på högskola, trots detta har studenterna redan vid ung ålder haft en tydlig bild av att de ska studera HU. Forskarna menar att önskan om att studera på högpresterande skolor kom från studenterna själva som unga och att deras föräldrar därigenom fått motivation och tagit sig tid att läsa om högpresterande skolor. Lärarna hade dessutom varit delaktiga i att informera både studenter och föräldrar om lämpliga skolor.

Brooks (2003) diskuterar vidare om att det finns ytterligare förklaringar till hur attityder och åsikter kring HU växer fram. Man lyfter fram att det finns ett antagande om en viss klassreproduktion i medelklassen. Barnen siktar på att bli som sina föräldrar i form av att ha samma inkomst, materiella bekvämligheter och livsstil (Brooks 2003, ss. 287-288). Å andra sidan tyder resultatet i denna artikel på att detta resonemang är alltför simpelt förklarat av egentligen mycket komplexa klassförhållanden. Studenterna beskrev inte en vilja att efterlikna sina föräldrar utan snarare en önskan om att "vilja något annorlunda". I studien framkommer att studenters beslut om HU är baserat på beräkningar om nytta, kostnader och tillgängliga alternativ. Artikeln visar på att det finns en stor variation i förståelsen av högskolesektorn inom medelklassen och bland unga människor med likartad bakgrund. Resultatet visar på att familjen spelar en viktig roll när det kommer till förståelsen om

högskolesektorn.

Däremot när det kommer till val av kurser och program var familjens inflytande mindre påtagligt. Besluten om hur de unga placerade sig här var snarare kopplat till deras vänskapsgrupper. Brooks påstår att vänner har haft stor betydelse för nästan alla respondenter i undersökningen. Till sist tydliggjordes det även att de flesta var väl medvetna om deras akademiska position i förhållande till sina vänners (Brooks 2003, ss. 290-291).

2.4 Grupperingar och vänskapsinflytande

I studien "*The Role of Academic Status Norms in Friendship Selection and Influence Processes Related to Academic Achievement*" skriven av Laninga-Wijnen et al. (2019) presenteras en undersökning. Undersökningen belyser att grupperingar av elever i skolan tydliggör en uppdelning mellan de elever som presterar högt kontra lågt, samt om de är populära eller inte. Baserat på elevers prestation och vilken popularitet elever har så formas olika grupper redan i skolan. Till exempel tenderar de elever som är mindre populära och presterar på en låg nivå att välja vänner som liknar dem själva, och lika så att populära elever som presterar högt tenderar att välja vänner som liknar dem. Därav går det att tyda utifrån denna undersökning att de man umgås med under sin skoltid kan ha påverkan på hur man presterar, vilket kan få återverkningar på hur ens utbildnings- och yrkesrelaterade framtid ser ut. Studien framför att påverkan som sker genom *vänskapsinflytande* är på både gott och ont, eftersom att det kan ha inverkan i den form att det kan främja prestation samt dämpa prestation. Detta eftersom elever tenderar att välja vänner som liknar dom själva i relation till utbildningsprestation och popularitet (Laninga-Wijnen et al. 2019, s. 337).

2.5 Proaktiva medelklass-föräldrar eller reaktiva arbetarklass-föräldrar

I artikeln *"Social class and educational decision-making in a choice-driven education system: a mixed-methods study"* skriven av Seghers, Boone & Van Avermaet (2019) så presenteras en undersökning om hur sociala klasskillnader påverkar utbildningsbeslut. Detta genom att använda sig av både en kvalitativ och en kvantitativ metod i form av både djupgående intervjuer samt en större enkätundersökning. I studien framkommer det att det finns två huvudsakliga grupper bland föräldrarna. Den ena bestod av proaktiva och pålästa medelklass-föräldrar och den andra gruppen bestod av reaktiva arbetarklass-föräldrar. Det resulterar i olika förmågor att kunna navigera i ett komplext utbildningssystem. För föräldrar med invandrarbakgrund kan detta ge sig uttryck i att man har sämre insikt i utbildningssystemet och begränsade kontakter. Studien visar på att det finns skilda mönster att tyda hos familjer, med hänsyn till utbildningsbakgrund, engagemang och klass. Detta kan visa sig i att beslut rörande utbildningsval tenderar att skapa en social reproduktion, eftersom barnen tenderar att gå i sina föräldrars fotspår (Seghers, Boone & Van Avermaet 2019, s. 696, ss. 711-712).

2.6 Relevans för studien

Tidigare forskning är relevant att belysa eftersom att det ger ökad kunskap om ämnet och dess kontext. Margareta Carlén och Goran Puacas text “Vem bestämmer spelplanen?” (2017) bidrar till ett större perspektiv på utbildning. Detta genom att diskutera hur mer marknadsanpassade utbildningar kan skapa mindre självständiga individer, utöver detta så resonerar de kring vad som styr studenternas utbildningsval (Carlén & Puaca 2017, ss. 119-121). Ämnet är relevant att belysa eftersom det kan bidra till en ökad förståelse för hur flera faktorer, utöver familj och umgängeskrets, kan påverka utbildningsvalet för studenter. Även Öhlin (2010) lyfter ett samhällsperspektiv på utbildning genom att betona hur det pågår en utbildningsinflation. Detta är en viktig aspekt att ha i åtanke när man resonerar kring varför studenterna valt att studera högre utbildning eftersom det även tar hänsyn till sociala strukturers inverkan (Öhlin 2010, ss.42-44).

Vidare tillämpas Brooks (2003) artikel för att ta del av tidigare forskning som undersöker hur klasstillhörighet, familj samt umgängeskrets kan inverka på studenters utbildningsval. Eftersom både familj och umgängeskrets är centrala delar i vår studie finns det direkta kopplingar till hur Brooks artikel kan användas för att belysa våra frågeställningar. Med hjälp av artikeln kan vi skildra eventuella likheter mellan Brooks och vårt resultat (Brooks 2003, ss. 283-284). För att få större förståelse för hur umgängeskretsen upplevs av studenter har vi även valt att använda oss av en studie skriven av Laninga-Wijnen et al. (2019). Genom att de fokusera på hur status och grupperingar framställs av studenter bidrar studien till att undersöka hur dessa faktorer inverkan på elevers prestation (Laninga-Wijnen et al. 2019, s. 337). Till sist tillämpas artikeln skriven av Seghers, Boone & Van Avermaet (2019) som undersöker hur sociala klasskillnader påverkar utbildningsbeslut. Studien ger inblick i hur föräldrar generellt sätt kan fördelas i två huvudsakliga grupper, proaktiva medelklass-föräldrar eller reaktiva arbetarklass-föräldrar. Resultatet i studien är en intressant aspekt att ha i åtanke eftersom vår undersökning tar del av studenters upplevelser av föräldrarnas syn på högre utbildning (Seghers, Boone & Van Avermaet 2019, s. 696, ss. 711-712).

3. Teoretiska utgångspunkter

Detta avsnitt innehåller studiens teoretiska utgångspunkter i form av en vetenskaplig artikel om sociologen Pierre Bourdieu och hans begrepp habitus samt relevant litteratur för studiens forskningsområde.

3.1 Karriärsbeslutsfattande i relation till Bourdieu

Det är möjligt att applicera den franska sociologens Pierre Bourdieus teorier och begrepp för att få en ökad förståelse för hur motiv för utbildningsval växer fram. En central del i Bourdieus teorier är begreppet habitus, han beskriver detta i hans bok *Outline of a theory of practice* (1977). I boken presenterar han utöver begreppet habitus sina andra grundläggande teorier och begrepp. Habitus syftar till att beskriva hur strukturer i form av klassituationer och materiella levnadsvillkor bidrar till att skapa habitus. Habitus fungerar i sin tur som system av organiserade strukturer och överförbara dispositioner i det avseendet att det fungerar som objektiva och regelbundna förhållningssätt utan att egentligen vara lydnad av regler. Habitus gör det möjligt för individen att hantera oförutsägbara och föränderliga situationer. Ett agerande påverkas av de omständigheter eller strukturer där handlingen utförs. Är omständigheterna samma nu som tidigare så kommer resultaten av handlingarna att bli likvärdiga, enligt Bourdieus teori om begreppet habitus (Bourdieu 1977, s.72-73).

I den vetenskapliga artikeln "*Careership: a sociological theory of career decision making*", skriven av Phil Hodkinson & Andrew C. Sparkes (1997) lyfter man Bourdieus tankar och åsikter. Hodkinson och Sparkes kopplar Bourdieus teorier till karriärsbeslutsfattande (Hodkinson & Sparkes 1997, s.29) för att få en ökad förståelse för hur individer fattar samt resonerar kring karriärsbeslut, vilket är möjligt att applicera till förståelsen till hur utbildningsval växer fram. En grundtanke hos Bourdieus är att individuell handling och tro alltid är socialt och kulturellt betingat. Han påstår att vi alla föds in i en social miljö där individuella uppfattningar och övertygelser kan fördelas inom sociala strukturer och positioner. Hodkinson och Sparkes (1997) gör en tolkning av begreppet "habitus", där de beskriver detta som individens preferenser och övertygelser. Dessa är subjektiva ur den aspekten att de är individuella och kopplade till individens egenskaper. De är även objektiva eftersom att de formas av individens kulturella och sociala arv samt miljö som den är uppväxt och lever i (Hodkinson & Sparkes 1997, s.33). Habitus är en del av oss och våran kropp och handlar inte bara om hur vi ser på saker (Bourdieu 1977 se Hodkinson & Sparkes 1997, s.33). Fredrik Sandberg (2016) förklarar att Bourdieu gör en jämförelse mellan habitus och en ryggsäck i form av att alla erfarenheter samlas i ryggsäcken, vilket går att jämföra med det självklara och det som sitter i ryggraden från sin uppväxt (Sandberg 2016, ss. 114-115).

3.2 Möjlighetshorisonten

Möjligheter och beslut är både generella och personliga, detta genom att arbetsmarknadsförhållanden och vanor påverkas av hur individer ser på sina möjligheter och val samt sina förutsättningar. Detta definierar Bourdieu som möjlighetsstrukturen och är det som tillsammans med habitus påverkar individens handlingshorisont. Individen tar

karriärsbeslut inom sin handlingshorisont, det vill säga där beslut och handlingar har utrymme för att ske för den specifika individen. Därav är dessa beslut både subjektiva och objektiva (Hodkinson & Sparkes 1997, s.34). Handlingshorisonten är begränsad eftersom vi inte beaktar alla tänkbara möjligheter inom arbetsmarknad eller utbildning. Individen tenderar att se på olika möjligheter som sammanhängande och inte som separata alternativ (Hodkinson & Sparkes 1997, s.35). Vad vi väljer och hur vi resonerar påverkas alltså av den position och erfarenhet som individer har, det vill säga habitus, samt av de aktuella förhållandena på arbetsmarknaden. Det är inom dessa ramar som vi individer fattar beslut (Hodkinson & Sparkes 1997, s.36).

3.3 Perspektiv på högre utbildning

Lindberg (2016) belyser tre olika perspektiv på högre utbildning. Det är nyttoperspektivet, konkurrensperspektivet och bildningsperspektivet. Nyttoperspektivet är det perspektiv där synen på utbildning utgår från grundtanken om att skaffa sig en utbildning för att göra nytta för samhället. Stort fokus ligger därmed på att med hjälp av högre utbildning kunna bidra till att exempelvis utveckla ekonomiskt och socialt välstånd, såsom inom offentlig och privat sektor. I konkurrensperspektivet är det istället fokus på att göra sig lämpad som arbetstagare på arbetsmarknaden. Den studerande utbildar sig för att få ett bevis om att man är lämplig att anställa och kan sorteras in på lämpligt yrke. Till sist fokuserar bildningsperspektivet på vad högre utbildning har för nytta för vårt egenvärde. Det ligger stor vikt vid att skapa nytta för en själv och hur utbildning i sig kan berika oss individer och samhället i stort, utan att ha någon specifik betydelse eller användning för det i yrkeslivet. De egenskaper och tankesätt som kan växa fram genom högre utbildning är av stort intresse för bildningsperspektivet (Lindberg 2016, ss. 97-98).

Tabellen nedan (se tabell 1) illustrerar hur dessa perspektiv kan användas i relation till att förstå skillnader i synsättet på utbildningens syfte, detta genom att jämföra utbildningens mål, genomförande samt önskvärda resultat i relation till de olika perspektiven. Beroende på vilket perspektiv individen kan relatera till kan upplevelsen av utbildningens syfte uppfattas på olika sätt. I första delen av tabellen beskrivs *utbildningens mål* baserat på de motiv som ligger bakom beskrivningen av syftet med utbildning utifrån de olika perspektiven. Ur nyttoperspektivet anses detta vara de kunskaper som krävs utifrån arbetsmarknadens krav och behov, samtidigt som de ur ett konkurrensperspektiv handlar om vad man som student förväntas klara för att få ett examensbevis och ur ett bildningsperspektiv lyfts idealet om den bildade människan. Vidare presenteras *utbildningens genomförande* och där beskrivs de tankar som ligger till grund för hur lärande och examination utformas utifrån de olika perspektiven. Till sist i tabellen framförs *utbildningens (önskvärda) resultat,* där man syftar till vilken typ av individ utbildningen avser att forma beroende på vilket perspektiv man utgår från (Lindberg 2016, ss. 104-105).

Tabell 1 - Olika perspektiv på högre utbildning (bildreferens: Lindberg 2016, s.104)

	Nyttoperspektivet	**Konkurrens perspektivet**	**Bildningsperspektivet**
Utbildningens mål	Sätts utifrån samhälleliga och arbetsmark-nadsmässiga behov.	Sätts utifrån viljan att skapa en *utmaning*. Behöver bara ha en vag koppling till där kunskaperna ska användas.	Sätts utifrån (institutionella) ideal om den bildade människan.
Utbildningens genomförande	Uppgifts- och lösningsorienterad. Starka praktikinslag eller realistiska övningar (t.ex. case).	Utmaningar i form av högt tempo, disciplin, svårt eller omfattande innehåll.	Material som bildar, övningar som tränar bildad kommunikation.
Utbildningens (önskvärda) resultat	Den nyttiga: en person som helst utan introduktion kan utföra önskvärda arbetsuppgifter och fungera på en arbetsplats.	Den utvalda: en person som klarar utbildningen eller har de högsta betygen har visat sig vara av ”det rätta virket”	Den bildade: en person som förverkligat sin potential eller utvecklat sin person och sitt intellekt till en högre nivå.

3.4 Relevans för studien

Vi har valt att inleda avsnittet “Teoretiska utgångspunkter” genom att utgå från Bourdieu (1977) som ursprungskälla. Detta har vi gjort med avsikt att tillämpa Bourdieus egna ord om hans teorier och begrepp för att använda oss av en förstahandskälla med fokus på begreppet habitus (Bourdieu 1977, s.72-73). För att tillämpa detta begrepp i relation till karriärsbeslutsfattande har vi använt oss av en vetenskaplig artikel skriven av Phil Hodkinson & Andrew C. Sparkes (1997). Skribenterna lyfter, förutom begreppet habitus, även tolkningar av Bourdieus teorier som handlar om möjlighetshorisonten. Både individens habitus och möjlighetshorisont är möjligt att koppla till hur man resonerar kring utbildningsval eftersom det formar hur man ser på sina möjligheter (Hodkinson & Sparkes 1997, s.36). För att förklara begreppet habitus mer djupgående använder vi oss även av Sandbergs (2016) liknelse. Han likställer habitus med en ryggsäck, genom att individen samlar på sig alla sina erfarenheter i sin ryggsäck (Sandberg 2016, ss. 114-115). Avslutningsvis har vi valt att belysa Lindbergs (2016) tre perspektiv på högre utbildning, vilka är nyttoperspektivet, konkurrensperspektivet och bildningsperspektivet. Genom att använda oss av Lindbergs teorier kan vi utgå från tre huvudsakliga perspektiv för att skapa förståelse för respondenternas perspektiv på utbildning (Lindberg 2016, ss. 97-98).

4. Metod

Detta avsnitt presenterar studiens urval, presentation av respondenterna, tillvägagångssätt och etik i syfte att ge en inblick i studiens bakgrundsstruktur.

4.1 Metodologisk utgångspunkt

Studien utgår från en kvalitativ forskningsdesign där semistrukturerade intervjuer används som datainsamlingsmetod. Strukturen kring intervjun kan variera från en intervju till en annan intervju, utifrån vilka följdfrågor som kan tänkas behövas ställas för att få så djupa och relevanta svar som möjligt från våra respondenter. Semistrukturerade intervjuer används för att få fylliga och detaljerade svar (Bryman 2016, ss. 562-563). När det kommer till genomförandet av intervjuerna så utfördes en del intervjuer via Teams eller Facetime, och en del skedde fysiskt på plats. Huruvida intervjuerna utförts på plats eller inte är upp till respondenterna själva, beroende på vad som lämpar sig bäst utifrån deras tidsram och geografiska plats. Enbart en av oss deltog på intervjutillfällena, detta med syfte att vara tidseffektiva. Intervjuguiden som tillämpas (se bilaga 1 - Intervjuguide) består av 16 st intervjufrågor som, förutom inledande bakgrundsfrågor, är uppdelade i tre huvudsakliga teman. Studiens teman speglar de områden som intervjun kretsar kring, vilka är: "*Motiv till studier*", "*Familjens utbildningsbakgrund*" samt "*Umgängeskrets*". Det är av vikt att eftersträva intervjufrågor som inte är ledande, då detta kan innebära att intervjusvaren blir vinklade och påverkade av intervjuaren (Bryman 2016, ss. 565-566). Samtliga intervjuer spelas in och transkriberas i sin helhet. Syftet är att säkerställa att all information från intervjuerna tas till vara på samt att det ges möjlighet till att den skribenten som inte deltog i intervjun kan analysera och tolka svaren (Bryman 2016, s. 577). Således utgår studien utifrån en deduktiv ansats när det kommer till förhållandet mellan praktik och teori. Vi utgår från de teoretiska utgångspunkterna samt tidigare forskning för att vidare kunna undersöka hur de unga resonerar kring utbildning i vår studie. Vi jämför sedan hur vår insamlade empiri kan förstås utifrån valda teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning för att skildra eventuella likheter eller skillnader i materialet (Bryman 2016, s.47).

4.2 Urval

Studiens urval utgår från ett målstyrt urval i kombination med ett bekvämlighetsurval. Ett målstyrt urval eftersom vi medvetet velat intervjua individer mellan åldrarna 20–30 år. Bekvämlighetsurval ur den aspekten att vi skribenter har många i vår omgivning som studerar på högskola, därav var det enkelt och bekvämt för oss skribenter att hitta lämpliga respondenter till studien. Urvalet består av åtta individer varav alla har valt att studera på högskola. Hälften av respondenterna har föräldrar med utbildningsbakgrund och andra hälften har föräldrar utan utbildningsbakgrund. Valet av urval har gjorts med hänsyn till studiens syfte som är att undersöka hur studenters motiv till högre studier har växt fram utifrån deras sociala bakgrund. Följaktligen utgör urvalet enbart respondenter som är i åldrarna 20–30 år, detta med hänsyn till studiens tidsram samt att det är ett

bekvämlighetsurval. Vidare omfattas urvalet av blandade kön för att fånga ett bredare perspektiv och respondenterna benämns med fiktiva namn (Bryman 2016, s. 498, s. 504).

4.2.1 Presentation av respondenter

- Ellinor

Ellinor är 23 år och studerar PA-programmet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hennes föräldrar har högre utbildning.

- Lina

Lina är 26 år och studerar PA-programmet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hennes föräldrar har högre utbildning.

- Jasmin

Jasmin är 24 år och studerar samhällsvetenskap på ett lärosäte i Hallands län. Hennes föräldrar har högre utbildning.

- Malin

Malin är 21 år och studerar PA-programmet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hennes föräldrar har högre utbildning.

- Hannes

Hannes är 20 år och läser ekonomiprogrammet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hans föräldrar har inte högre utbildning.

- Måns

Måns är 26 år och läser ekonomiprogrammet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hans föräldrar har inte högre utbildning.

- Helia

Helia är 23 år och studerar ekonomiprogrammet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hennes föräldrar har inte högre utbildning.

- Bianca

Bianca är 26 år och studerar PA-programmet på ett lärosäte i Västra Götalandsregionen. Hennes föräldrar har inte högre utbildning.

4.3 Kvalitetskriterier

När det kommer till att upprätthålla kvalitetskriterier i en kvalitativ studie så finns en del riktlinjer att följa, vilka vi har tagit i beaktning under studiens gång. Inom kvalitativ forskning så är tillförlitlighet och giltighet viktiga aspekter för att stärka studiens kvalitet, enligt Bryman (2018, s. 213). För att uppnå dessa krav har vi skribenter strävat efter att ha ett granskande förhållningssätt. Detta eftersom det är komplext att mäta tillförlitligheten i en

kvalitativ studie eftersom man här har ambitionen att undersöka hur sociala situationer upplevs och inte att mäta sociala fenomen (Bryman 2018, s. 465). För att stärka tillförlitligheten har vi strävat efter att säkerhetsställa och skapa en redogörelse för hur de olika faserna under studiens process har sett ut. Detta är något vi tagit i beaktning i form av att vi sparat transkriberingar, inspelningar samt att vi delat med oss av vårt tillvägagångssätt steg för steg. Vi skribenter har dessutom tillsammans granskat och tolkat det empiriska materialet för att i så stor mån som möjligt minska påverkan av subjektiva åsikter. Vidare för att uppnå tillförlitlighet och giltighet har vi genom alla steg i processen utgått från vårt syfte och frågeställningar. Dessutom har vi refererat till de källor som tagits upp i tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter.

4.4 Förförståelse

Vår egen roll som studenter och att vår egen förförståelse kring forskningsområdet kan ha en inverkan på studien, är en viktig aspekt att beakta vid en kvalitativ studie. Vi har en förförståelse om att många individer kan formas av sin familj och umgängeskrets när det kommer till utbildningsval. Förförståelsen grundar sig att vi skribenter har många i vår omgivning som står inför utbildningsbeslut, där faktorer kopplat till familj och umgängeskrets många gånger har betydelse. Utifrån detta har ett intresse väckts gällande att undersöka ifall studenter som studerar HU upplever att deras familj och umgängeskrets har påverkat deras utbildningsbeslut. Vi har varit väl medvetna om våra förutfattade meningar och därför har vi varit måna om att ständigt sträva efter att ha en öppensinnad inställning. Vår förväntan var att studenter med föräldrar som inte studerat HU, inte skulle ha starka åsikter och värderingar kring att studera HU. Efter att ha genomfört studien har vår förståelse däremot förändrats under processens gång. Det har framkommit att även föräldrar utan HU visat starka åsikter kring deras barns utbildningsval, vilket inte stämde överens med vår förförståelse.

4.5 Etik

I studiens process eftersträvas ett etiskt förhållningssätt genom att vi tar hänsyn till hur respondenterna kan påverkas av deras medverkan i studien. Vi lever upp till de etiska principerna som rör integritet, frivillighet, nyttjandekravet, konfidentialitet samt anonymitet för respondenterna. På en individnivå valde vi att hålla all personlig information som går att knyta an till den enskilda individen oåtkomlig, i syfte att uppnå konfidentialitetskrav och skydda respondenternas integritet. Dessutom har studiens syfte och metod presenterats för att förse respondenterna med all information de behövde för att kunna ge sitt frivilliga samtycke. Vi skickar sedan ut en samtyckesblankett (se bilaga 2 - samtyckesblankett) till samtliga respondenter inför intervjun, med all relevant information som ovan nämnts. Respondenterna skrev under samtyckesblanketten för att intyga att de blivit informerade och att de godkänt medverkan i studien. Vi har även följt nyttjandekravet genom att se till att materialet, i form av inspelningar och transkriberingar samt personliga uppgifter, har hanterats med försiktighet

och används enbart till studiens syfte samt kommer att makuleras efteråt. Under processens gång har förhållningssättet varit att ha en öppen dialog med samtliga respondenter, i syfte att vara så transparenta som möjligt (Bryman 2016, ss. 170-171).

4.6 Analys

Studien analyseras med syfte att skildra respondenternas beskrivningar av hur deras motiv för utbildningsval har växt fram, i relation till deras familjers utbildningsbakgrund samt deras umgängeskretsar. Detta för att sedan tolka och presentera hur olika mönster kan framträda i relation till respondenternas bakgrund. Studiens intresse var att få en djupare förståelse och större inblick på hur skilda mönster har formats och skapats. Studien utgår från ett fenomenologiskt förhållningssätt där respondenternas upplevelse står i centrum. Vi vill genom intervjuerna fånga deras subjektiva tolkningar på hur de upplever världen gällande studiens syfte och frågeställningar. Syftet är att få en inblick i studenternas upplevelser angående deras val att studera på högskola. Vi anser att detta perspektiv är väl lämpat för att besvara studiens frågeställningar eftersom vi söker att finna djupare svar snarare än breda svar (Bryman 2016, ss. 54-55) För att analysera insamlad data används en tematisk analys, vilket innebär att vi söker efter teman i det transkriberade materialet. Med hjälp av våra teman kan vi på ett enkelt sätt sortera ut vad som är relevant för att besvara studiens syfte och frågeställningar samt strukturera upp empirin på ett tydligt sätt. Det bidrar till att läsaren enkelt kan ta till sig studiens olika delar. De huvudsakliga teman som har använts har kodats med en tydlig koppling till underrubrikerna i vår intervjuguide. Studien utgår därför från följande teman: “*Motiv till studier*”, “*Familjens utbildningsbakgrund*” samt “*Umgängeskrets*”. Med hjälp av en vald analysmetod kunde vi särskilja på vilket material som är väsentligt eller inte för att besvara vårt syfte (Bryman 2016, ss. 702-707).

5. Resultat

Nedan presenteras resultatet i studiens tre teman: *“Motiv till studie”*, *"Familjens* utbildningsbakgrund*”* och *“Umgängeskrets”*.

5.1 Motiv för studier

Följande resultat visar respondenternas svar på intervjufrågor som berör deras drivkrafter, motiv och generella syn på utbildning.

Lina har föräldrar med HU och hennes motiv till att studera är väl genomtänkta och planerade. Det främsta syftet är att få ett etablerat arbete med bra inkomst som också skapar breda valmöjligheter på arbetsmarknaden. I hennes ögon är det ett självklart val och en tydlig norm i samhället. Hon lägger ett stort värde i att studera och kopplar ihop det till att man visar sin kapacitet i att man slutför en utbildning och får ett certifikat alternativt intyg på den kunskap man besitter.

Även Malin, som också har föräldrar med HU, förklarar att för henne har det alltid varit ett självklart val att studera och att hon aldrig haft några andra planer än att läsa vidare på högskola. Hon förklarar även att hon inte alltid vetat exakt vilket program hon ville läsa men att det var på högskolenivå och att det skulle ha med människor att göra. Hennes motiv till att studera lyder som följande:

> “Till exempel att det kan bidra med personlig utveckling, och att man växer i sina kunskaper. Jag tror också att en viktig del var att högre utbildning skulle öppna fler dörrar och bättre möjligheter. Förbättra möjligheten till att kunna göra karriär. Sen så kanske att det är en trygghet inför framtiden att man har en utbildning.” - Malin

Jasmin, med föräldrar som har HU, berättar om hur press hemifrån påverkade henne att studera på högskola. Hon hade blivit övertygad hemifrån, att för att hon ska få ett bra arbete med en bra lön så behöver hon studera på HU. Det är via studier som hon anser sig få en garanti för att få ett bra arbete. Beslutet bakom vilken högskoleutbildning hon skulle läsa grundade sig i hennes intresse för samhället och viljan att fördjupa sina kunskaper i ett visst område.

> “För jag hade ju känt att om jag ska lyckas i livet så måste jag studera, för det är det jag har fått höra hela tiden. Samt att min syster pluggat på hög nivå på universitet också, och att båda mina föräldrar har det också. Så för mig finns det ingen annan utväg, eftersom att jag har så i min närhet.” - Jasmin

Hos respondenterna som har föräldrar som har studerat framkommer det tydligt att utbildning är viktigt. De ser på utbildning som en avgörande del i deras liv för att lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. De förknippar utbildning med garanti för att få ett bra arbete i form av goda arbetsförhållanden i framtiden.

Jasmins uppfattning om utbildning är att hon behöver studera HU för att enligt henne få ett bra arbete. Det här framgår tydligt i respondentens intervjusvar kring vad hon själv anser om utbildning generellt sett:

> "Jag tycker att utbildning generellt är bra, jag tycker att man ska studera. Alltså det behöver inte vara att man går en hög utbildning, utan man kan läsa lite kurser, eller göra sitt lilla egna paket. Men jag tror att som det ser ut nu i samhället, så ska du få ett bra jobb, ha bra arbetsvillkor med bra arbetstider så är det oftast så att du behöver utbilda dig. Och i vissa fall för att nå de jobben du vill ha i framtiden så behöver du utbilda dig. Så tycker iallafall jag att samhället är uppbyggt." - Jasmin

Linas syn på utbildning är att hon tycker att det är viktigt med utbildning, framförallt för henne som behöver stimulans och vill att hennes arbete ska ge henne ett syfte, vilket hon anser blir en följd av högskoleutbildning och de arbeten som öppnas upp tack vare utbildningen.

> "Alltså jag tycker att det är bra. Jag tror att det är viktigt att det finns. Jag är en sån som behöver ha hög stimulans, och jag hade inte klarat av att ha ett liksom jobb på en ICA. Att liksom jobba där du inte behöver utbildning. Det hade blivit alldeles ostimulerat för mig och antagligen fått mig att må jävligt dåligt. Jag hade känt att jag inte hade haft ett syfte. Att jag inte hade gjort något som var betydelsefullt. Och då känner jag verkligen att utbildning i sin tur leder till ett bättre och värt jobb så att man känner sig betydelsefull." - Lina

Rörande Malins inställning till utbildning så har hon en generellt positiv syn och anser att utbildning är värdefullt samt är en investering för framtiden. Detta formulerar hon så här:

> "Ja men den skulle ändå vara positiv skulle jag säga. Alltså jag tycker att det är väldigt värdefullt. En investering i sin framtid tycker jag. Alltså inte bara för sig själv. Utan även för samhällets utveckling. Det är väldigt viktigt. Och jag tycker att man ska vara tacksam att man har möjligheten att studera, det är de inte alla som har tyvärr." - Malin

Ellinor, vars föräldrar har HU, verkar inte ha reflekterat mycket alls på frågan om att studera på högskola. Det har alltid ansetts som ett givet val för henne, baserat på hennes intervjusvar. Detta kan kopplas till hennes syn på utbildning, vilket är att det är värdefullt och viktigt, framförallt ur den aspekten att man får ett certifikat alternativt intyg på att man har studerat.

> "Det har alltid varit ett givet val för mig att studera. Jag har väl aldrig tänkt att jag inte ska studera, sen har jag inte vetat vad jag vill studera men jag har vetat att jag alltid vill studera. Så det har inte ens varit en fråga om det skulle jag säga." - Ellinor

I Hannes fall, som har föräldrar utan HU, kan beslutet att studera uppfattas som relativt spontant och lättsamt. Han beskriver det som en rolig och spännande utmaning. Detta i

kombination med att han hade ett jobb där han inte trivdes. Han förklarar att han tror att han inte behöver slita lika mycket fysiskt ifall han studerar. Missnöjet fungerade som en motivationsfaktor till att börja studera samt att det ökade sannolikheten för att få ett mer välbetalt och bekvämt arbete.

> "För det första för att jag tycker det verkar spännande, och för det andra för att det kanske ger mig ett bättre jobb i framtiden där man inte behöver fysiskt slita lika mycket." - Hannes

Även Helia, som också har föräldrar utan HU, beskriver likvärdiga åsikter i att det framställs vara en mer avslappnad attityd kring beslutet att studera. Hon berättar om att hon hade prövat lite olika arbeten och utbildningar som resulterade i hennes tankar om att studera ett ekonomiprogram.

Måns, med föräldrar utan HU, berättar att han innan gymnasiet inte hade bestämt sig för att fortsätta sina studier efter gymnasiet, utan det var under de två sista åren på gymnasiet som han bestämde sig för att studera vidare på HU. Han hade inga andra alternativ utan det var hans enda tanke för framtiden. Måns orsak till att studera på HU motiverar han som följande:

> "Delvis att man vet att det är bra framtidsutsikter, och även att det var något jag kunde se mig själv arbeta med och tycka att det var kul att arbeta med under livet." - Måns

För Bianca, med föräldrar som inte har HU, var valet att studera ändå väldigt givet. Det har aldrig varit något hon reflekterat över utan ett självklart steg i för henne. Hon insåg även när hon började arbeta efter gymnasiet att arbeten som inte kräver utbildning kan vara rätt tuffa.

> "Det har alltid varit givet, något som jag själv vill och något som mina föräldrar velat att jag gör *[...]* Asså mestadels för att jag tycker det är någonting som behövs, alltså högre utbildning. Också för att jag har velat ha ett bra jobb i framtiden, och jag fick liksom se det efter gymnasiet när jag började jobba på Volvo. Så fick jag se hur tufft arbete är, där utbildning inte krävs."

Hannes, som även han har föräldrar utan HU, har inte samma självklara syn på HU som Bianca. Han beskriver sin inställning till utbildning på följande vis:

> "Jag har en bra inställning till det, det är ju en chans att få, inte bli smartare, men bli mer bildad som person kanske. Och det är ju såklart att det är bättre att ha en utbildning än att inte ha en när det kommer till framtiden när man ska söka jobb, så kommer man många gånger få jobbet mer om man har en utbildning snarare än om man inte utbildat sig." - Hannes

Även Måns har en positiv syn på HU. Han förklarar att han själv skulle rekommendera andra att studera vidare, samt att han genom sin högskoleutbildning får större chans till att kunna arbeta med något roligt i framtiden. Detta beskriver han på följande sätt:

> “Bra! Amen jättebra. Ehm, absolut, skulle rekommendera högskoleutbildning till många. Därför att jag tycker att de jobben man får, både vad jag ser att jag kan få för jobb men även att de jag studerat med också kan få för jobb tack vare studier. Det känns som något roligare att hålla på med resten av livet.” - Måns

5.2 Familjens utbildningsbakgrund

Följande resultat visar respondenternas svar på intervjufrågor som berör familjens utbildningsbakgrund*, familjens uppmuntran och press hemifrån samt familjens generella syn på utbildning.*

I Linas fall är det tydligt att hon är väl medveten om hur mycket hennes familjs värderingar har speglat sitt eget val och tankesätt. Hon kommer inte bara från en familj med akademisk bakgrund utan hela hennes släkt består av forskare, docenter och dylikt. Detta kan delvis förklara varför framförallt hennes mamma varit mycket mån om att hon ska studera. Även systern studerar på Chalmers och man märker tydligt hur utbildning anses vara mycket prestigefyllt och värdefullt i hennes omgivning. I Jasmins familj har samtliga studerat på högskola, vilket respondenten själv tror har en avgörande roll för den press och påverkan hon upplevt sig få hemifrån kring att studera.

> “ Ja, absolut press upplever jag. Och jag tog väldigt många sabbatsår från att jag tog studenten till att jag valde att börja studera igen. Och det vet jag att mamma var väldigt rädd över, gällande om jag skulle ta tag i att studera eller inte. Just för att hon kände att det är så viktigt att studera. Just att man får en bättre vardag, och just här där man kan studera gratis. Det har ju verkligen inte alla möjlighet till.” - Lina

Jasmin framför att hon har upplevt press att studera HU, detta beskriver hon på följande sätt:

> “Press hemifrån ja, det har jag känt, det kan jag ändå säga! Men det hör samman med att man vill göra sina föräldrar stolta. Det har inte varit att ´åh jag måste göra det´, men jag tror att jag ändå har sett mellan raderna att det behövs liksom, så absolut att jag har känt en press men även otroligt mycket uppmuntran, hela tiden, från alla i min familj. Och nu i efterhand, nu när jag är halvvägs in i min utbildning, så är jag väldigt tacksam över att de pressade mig så.” - Jasmin

Malins föräldrar har båda HU, de har lite olika utbildningsnivåer men båda två tycker att utbildning är bra. I hennes familj har det varit en underliggande självklarhet att högskoleutbildning är lika viktigt som en gymnasieutbildning. Uppmuntran till att studera har alltid funnits i hennes uppväxt och blivit tillsagd att hon ska följa sina intressen. Hon utvecklar detta på följande sätt:

> “Alltså de har väl alltid betonat vikten av utbildning och att man ska göra det bästa av de möjligheter som ges då, och jag tror att mycket ligger i att de har lämnat

> krigsdrabbat land och därför värderar den möjligheten högt. Och amen kanske lite press, men jag tror också att det kan komma från mig själv, att jag själv ibland kan tänka att de har flyttat hit för deras barn skull, de har flyttat hit för att få bättre möjligheter i Sverige. Men de har aldrig själva sagt att "vi flyttade hit för att få bättre möjligheter" och att vi bör ta till vara på det." - Malin

Ellinor har upplevt mycket uppmuntran hemifrån samtidigt som hon uttrycker att hennes mamma har förlitat sig på att hon kommer att studera vidare och därav inte "behövt" pressa henne så mycket. Ur den aspekten att hon alltid själv tagit stort eget ansvar och haft egna högt ställda krav och med tydliga mål. Ytterligare en faktor som har påverkat är att utbildning anses vara prestigefyllt hos föräldrar och släktingar, vilket beskrivs som något som de är mycket stolta över.

I Jasmins familj så är hennes föräldrar de enda i deras familjer som har vidareutbildat sig efter gymnasiet. Andra i hennes släkt har inte samma ekonomiska säkerhet som hennes närmaste familj har. Jasmin tror att detta har varit en avgörande roll på varför de så gärna också vill att deras barn ska utbilda sig. Jasmin utvecklar det med följande svar:

> "Har man gått från att vara arbetarklass till medelklass, så som min pappa har, då vill man fortsätta inom den samhällsklassen med sina barn och barnbarn. Så jag tror att det handlar mycket om det, att bibehålla samma standard inom familjen." - Jasmin

Hannes som har föräldrar som inte studerat på högskola, upplever inte samma förväntningar. Han får lika positiv respons och uppmuntran oavsett om han börjar arbeta eller väljer att studera vidare. Hans föräldrar visar glädje för att han funnit riktning och intresse, utan några krav från dem. För Helia kan man se liknande mönster hos hennes familj där samtalsämnet om högre utbildning knappt lyfts. Hon upplever precis som Hannes stöd och uppmuntran i vilket beslut som än tas. Detta kan skapa en mer avslappnad och obekymrad inställning till utbildning. Hannes och Helias föräldrars syn på att utbilda sig vidare kan uppfattas vara en relativt lättsam attityd kring utbildning, detta eftersom att de inte lägger särskilt stor vikt vid huruvida deras barn väljer att studera eller inte.

Likaså gällande Måns, under hans uppväxt så har han inte upplevt någon påverkan eller press hemifrån kring att studera vidare på HU. I Måns fall så var också han själv som tog upp ämnet hemma gällande att han ville studera och då var hans föräldrar väldigt stöttande och glada för det. Han förklarar även att hans föräldrar inte kommer ifrån den bakgrunden där de själva har studerat eller haft press på sig kring att studera, vilket han tror har en betydelse. Han belyser även att hans föräldrar har fått en mer positiv syn på utbildning, det vill säga att de har fått upp ögonen för utbildning överlag. Detta i samband med att han själv samt hans lillasyster har studerat på högskola.

För Bianca däremot har drivkraften uppstått av andra skäl och kan relateras mer till hennes föräldrars bakgrund och synsätt. Hennes föräldrar har invandrat till Sverige utan HU och med svårare förutsättningar, det har varit av stor vikt för dem att deras barn får en stabil framtid.

Hon har tidigt genom deras värderingar fått en insikt om vikten av att studera till en högre utbildning. Att se sina föräldrars karriärer och ta del av deras tankesätt har influerat, om inte annat undermedvetet, till en mycket positiv attityd om utbildning. Bianca beskriver hur hon alltid fascinerats och beundrat högt utbildade personer vilket har påverkat henne.

> "Att plugga vidare har alltid varit något som de absolut velat och alltid pushat och motiverat till, men det har aldrig varit ett tvång, mer att de vill att vi gör det och att det är jättebra om vi gör det. Jag tror att de själva vet att de inte gjorde det och att de fick kämpa på andra sätt och ta lite omvägar i livet och gå den hårda vägen. Därför ville de också att vi inte skulle gå igenom samma sak så det är därför dom alltid tryckt på att ni måste utbilda er, det är viktigt. De har gett mycket uppmuntrad och alla resurser för att kunna plugga bra, det har varit en prioritering." - Bianca

5.3 Umgängeskrets

Följande resultat visar respondenternas svar på intervjufrågor som berör respondenternas umgängeskrets, i form av vänner och bekanta, gällande utbildningsnivåer samt syn på utbildning.

Ett genomgående mönster i Linas svar är att det i hennes omgivning, i form av familj, har mycket starka och positiva åsikter om HU. Ett liknande mönster är möjligt att tyda även i hennes umgängeskretsar bland vänner, där alla har studerat på högskola samt sett på utbildning som ett givet val. Även i Malins umgängeskrets har de flesta studerat och där har det varit en självklarhet med en stöttande och uppmuntrande jargong kring att läsa vidare efter gymnasiet och att studera på högskola. Detta visar sig i följande intervjusvar:

> "Jag tror typ att alla mina vänner studerar eller har studerat. Alltså när jag brukar prata med mina vänner om studier så stöttar vi alltid varandra, även fast vi kanske inte pluggar samma sak, ibland brukar jag till och med plugga ihop med mina vänner, varav en läser till sjuksköterska och en till lärare, men ja vi sitter liksom i ett rum och pluggar våra enskilda saker." - Malin

I svaren framgår det att Ellionor har en homogen umgängeskrets där alla har studerat vidare eller studerar just nu. Det är en fråga om NÄR man ska studera snarare än OM man ska studera eftersom det alltid setts som givet, vilket är ett tankesätt som speglar Ellinors intervjusvar. Detta kopplar respondenten till att samtliga vänner gått på högpresterande skolor som de influerats mycket av. Att alla i umgängeskretsen har studerat på högskola har enligt Ellinor haft mest inflytande i hennes beslut. Detta anser hon har vägt, samt hade vägt tyngre, än hennes föräldrars utbildningsbakgrund.

> “Så alla runtomkring mig har väl alltid haft en bild av att man ska plugga vidare och jag har egentligen inte haft någon kompis som inte haft det tankesättet. Då har det väl mer varit att jag inte ska plugga just nu men jag kommer plugga om några år. Men nu pluggar alla eller har pluggat klart som jag umgås med. Jag kan inte komma på någon som inte pluggar”. - Ellinor

I Jasmins umgängeskrets har det inte alltid varit en självklarhet att studera, utan påverkan från vänner blev först påtagligt några år efter gymnasiet. Detta då flera vänner runt omkring henne började studera och vissa till och med flyttade till andra städer för att påbörja högskoleutbildningar. Jasmins känsla kring detta uttrycker hon såhär:

> “Här står jag helt still och har jobbat på samma jobb i fyra år som jag inte känner ger något alls. Jag får inte bra betalt, saknar meningsfullhet och utvecklas inte. Det gjorde att jag kände att jag ville utvecklas. Att jag vill komma någonstans i livet.” - Jasmin

Hannes har föräldrar som inte har studerat HU och i hans umgängeskrets så är han än så länge ensam om att studera på högskola. Initiativet till att studera kom från honom själv utan press eller påverkan från varken familj eller vänner. Han uttrycker att det är flera av hans vänner som snackar om att kanske studera om några år men i nuläget är det bara han. Även Helias föräldrar saknar HU och precis som för Hannes så har inte Helia heller upplevt press från familjen. Å andra sidan så framkommer det att umgängeskretsen istället har spelat en större roll kring motivet till att studera för Helia. Enligt henne är det inget som skapat en press utan snarare att vänner väckt ett intresse för den specifika linjen hon studerar. Detta samtidigt som flera vänner inte tänkt studera över huvud taget bidrar det också till mindre press.

I Måns sociala kretsar finns det en tydlig norm på att man ska studera, detta eftersom att majoriteten av alla Måns vänner har studerat HU efter gymnasiet, samt att de flesta fortsatt inom samma yrkesbransch. Han framför att det på grund av detta säkert finns en underliggande press i umgängeskretsen kring att studera och säger:

> Ja men jo ja kanske, alltså om man tänker i umgängeskretsar så finns det nog en underliggande press. Men jag har inte heller känt dem som något negativt utan det kom ju från mig då att jag ville plugga. Sen om det kom inifrån mig för att man blir som man umgås, det är ju svårt att veta.” - Måns

Å andra sidan anser inte Måns den underliggande pressen som något negativt då viljan kring att fortsätta studera kom inifrån honom själv, samt att det finns stor uppmuntran i umgängeskrets rörande att studera. Måns berättar även att eftersom så många studerat på samma nivå eller arbetar inom samma yrkesbransch finns det stor möjlighet, ifall man skulle vilja dra nytta av det, till att ta hjälp av varandras kontaktnät rörande att exempelvis få arbete.

Avslutningsvis så har det i Biancas umgängeskrets funnits en stor variation av olika ambitioner när det kommer till utbildning. En vän har hoppat av gymnasiet och en annan har

blivit jurist, vilket har resulterats i att hennes umgängeskrets har präglats av olika åsikter kring utbildning. Hon framför dock att detta inte varit en relevant faktor i hennes val att studera utan snarare att hon alltid sett det som ett givet val att studera HU.

6. Diskussion

I följande avsnitt kommer studiens resultat att diskuteras i relation till utvalda vetenskapliga teorier samt litteratur och begrepp. Detta med syftet att analysera, tolka och skildra möjliga mönster. Därefter presenteras en kortare slutsats samt en diskussion om metodvalet i form av att kritiskt granska styrkor och svagheter rörande studiens metod. Avslutningsvis framförs ett förslag på vidare forskning.

6.1 Motiv till studie

Habitus

Den insamlade empirin från respondenternas intervjusvar har gett oss en inblick i deras upplevda åsikter och tankar kring deras motiv rörande studiens tre teman. Ett begrepp som genomgående följer med under nästintill hela resultatet är habitus (Bourdieu 1977). Många tankar och citat går att koppla till detta begrepp som syftar till vad som härleds till respondenternas självklarhet och det som finns i deras "ryggsäck" (Sandberg 2016, ss. 114-115). Bland annat Lina, Bianca, Ellinor och Malin benämner HU som en självklarhet, att det inte har funnits någon annan tankebana för dem än att studera på HU. Detta är idéer som växt fram över tid och är tankar som varit med och format respondenterna under deras uppväxt. Formats ur den aspekten att de har haft stor inverkan på deras val och värderingar som idag ligger till grund för deras motiv till studier. Baserat på erfarenheter och hur deras uppväxt har sett ut så grundar och avspeglar respondenternas motiv sig olika. Något unikt hos Bianca är hur hon alltid har fascinerats av utbildning, att utbildning är något som hon sett upp till och beundrats av. Hennes föräldrars värderingar har satt en stark prägel på hur hon själv resonerar kring utbildning.

Ett tongivande mönster som är framträdande är att respondenterna Bianca, Ellinor, Lina och Malin beskriver valet till att studera som något som hör ihop med hur deras habitus präglat deras motiv till att studera. Det ger sig uttryck i svaren genom att de beskriver det som ett givet nästa steg i deras handlingshorisont, vilket speglar Bourdieus tankar om att individen tar karriärsbeslut utifrån dennes referensramar och habitus (Hodkinson & Sparkes 1997, s. 29, s. 34). Respondenterna ser utifrån sin handlingshorisont högre studier som en möjlighet, och att de inte har reflekterat över sitt studieval implicerar att det varit ett så pass självklart beslut. Exempelvis så förklarar Ellinor att för henne var det aldrig frågan om att göra något annat än att studera vidare på högskola, utan för henne handlade det mer om beslutet kring vilket högskoleprogram hon skulle välja. Det illustreras tydligt hur det för henne alltid varit ett så uppenbart val utan några reflektioner kring andra alternativa vägar för framtiden. Hon har därför enbart kunnat se sig själv studera eftersom att det var det enda som funnits inom hennes handlingshorisont.

Attityder till arbete

Ytterligare motiv som framkommer i intervjusvaren är hur attityder till arbete kan både fungera som en avskräckande- samt motivationshöjande faktor, vilka är relaterat till arbetstillfredsställelsen hos individen (Berglund 2017, ss. 455-456). Arbeten som upplevs

vara fysiskt slitsamma och tuffa lyfts fram av både Hannes och Bianca som en av deras främsta orsaker till varför de valt att studera. Hannes belyser att hans tidigare arbete varit slitsamma fysiskt och Bianca har upplevt sitt arbete på Volvo som tufft. I och med tidigare arbeten under deras arbetsliv har de fått insikt om att arbeten utan krav på utbildning kan innebära sämre arbetsförhållanden samt arbetsvillkor. Det bidrog till en drivkraft i att införskaffa sig en HU som kan resultera i bredare valmöjligheter på arbetsmarknaden. Samtidigt kan förvärvsarbete bidra till att man får arbete med ökad stimulans och bättre arbetsförhållande, vilket också kan bidra till ökad motivation att studera eftersom man strävar efter att uppnå detta. Lina beskriver till exempel hur hon vill ha ett arbete med ökad stimulans och ett arbete som ger henne ett syfte. Arbeten med högre status kan bidra till ökad personlig utveckling och inte enbart en ökad ekonomisk lönsamhet.

Även Carlén och Puaca belyser att specifikt personalvetarstudenters motiv till att studera hör samman med den trygghet som HU kan ge, viljan att förändra och påverka samhället samt deras arbetsmöjligheter (Carlén & Puaca 2017, ss. 131-135). Som presenterats i urvalet så studerar respondenterna Lina, Bianca och Malin på personalvetarprogram och hos dessa tre respondenter går dessa motiv att skönjas. Det visar sig hos Lina som motiverar sitt val till att studera med viljan att ha ett arbete som ger henne ett syfte, Bianca motiverar beslutet med HU med att det kan ge garanti för arbete och därmed en viss trygghet. Malins resonemang går att koppla till detta då hon framför en vilja att kunna bidra med utveckling för samhället. Även Ellinor studerar på ett personalvetarprogram men hos henne framgår dock inte detta tankesätt.

För Helia och Hannes kom insikten om att vilja studera senare i livet då de kom till insikt i att de inte trivdes på deras nuvarande arbeten och ville testa på något nytt. Därav är det mindre kopplat till deras uppväxt och habitus, istället har Helia och Hannes snarare haft en mer lättsam och avslappnad attityd till att studera på högskola.

Möjliggörande staten och anställningsbarhet

En intressant aspekt som lyfts hos respondenten Lina är hur hon reflekterar över hur samhällsstrukturen som helhet haft en inverkan på att skapa etablerade normer kring hur vi ser på HU. Hon framför att det finns en tydlig norm i samhället gällande att studera. Även respondenterna Lina och Måns visar på att de har en förståelse för hur arbetsmarknadens krav är utformade, samt att man utefter detta försöker att anpassa sig efter de förväntningar som finns för att nå ett så prestigefyllt liv som möjligt. De är medvetna om de förväntningar och ansvar som finns på dem, vilket gjort att HU är inpräglat i deras grundvärderingar. Trots att den möjliggörande staten skapar en slags frihet så väljer man att utbilda sig och följa den outtalade normen (Fejes 2016, s. 80).

I relation till den möjliggörande staten är begreppet anställningsbarhet relevant att diskutera. Vi kan se ett återkommande mönster i respondenternas svar som tyder på att man tar ett stort ansvar i att göra sig anställningsbar. Trots att de inte använder ordet anställningsbarhet ordagrant så kan vi skribenter tyda en koppling och likvärdighet i deras resonemang till

begreppet. De implicerar att man vill göra sig anpassningsbar efter arbetsmarknadens förhållanden och krav (Fejes 2016, s. 80). Här finns en medvetenhet om att HU kan bidra till att man gör sig mer attraktiv hos arbetsgivare på arbetsmarknaden. Lina uttrycker exempelvis att det främsta syftet för henne var att få ett etablerat arbete med bra inkomst och breda valmöjligheter. Måns poängterar att HU främjar hans framtidsutsikter, vilket indikerar att han har ett bredare perspektiv rörande utbildning och att han ser sin utbildning som en långsiktig investering.

Både Jasmin, Lina, Bianca och Ellinor har en instrumentell syn på utbildning. Det främsta målet med att genomföra HU är enligt dem för att få ett certifikat alternativt intyg på att man besitter en viss kunskap. Vilket i sig kan göra att de sticker ut i mängden utifrån en konkurrensmässig aspekt (Lindberg 2016, ss. 97-98). De betonar exempelvis inte hur utbildningen i sig kan bidra till en personlig utveckling och vara givande att genomföra, utan framför istället vikten av att ha ett certifikat alternativt intyg. Ellinor påstår till och med att hon själv anser att erfarenhet väger tyngre än utbildning när det kommer till kompetens i arbetet. Respondenternas svar går i linje med Carlén och Puacas påståenden (2017, ss. 119-121) om att individen måste anpassa sig allt mer efter hur spelplanen, alltså arbetsmarknaden, är utformad. För studenter och unga är det viktigt och avgörande att anpassa sig efter hur samhället är strukturerat och dess normer.

Konkurrensperspektivet

Med hjälp av våra teoretiska referensramar kan vi med hjälp av bildnings, nytto samt konkurrensperspektivet (Lindberg 2016, ss. 97-98) skapa oss en förståelse för de olika motiven till att studera. Till att börja med går det att koppla ihop de respondenter som är medvetna om att göra sig anställningsbara med att de har ett konkurrensperspektiv på utbildning. I tabell 1, som presenterades i avsnittet teoretiska utgångspunkter (se tabell 1), beskriver man det önskvärda resultatet av utbildning utifrån ett konkurrensperspektiv som ett bevis på att man är “av det rätta virket” (Lindberg 2016, ss. 104-105). Detta synsätt överensstämmer med Linas reflektioner. Hon anser att genomförandet av en högskoleutbildning på tre år i sig indikerar att hon som individ kan åstadkomma något, genom att bland annat visa på den självdisciplin och ambition det kräver. Man visar genom detta att man som arbetstagare är lämpad, och med andra ord gör sig anställningsbar (Fejes 2016, s. 80).

Ytterligare en fråga som Carlén och Puaca (2017, ss. 119-121) diskuterar är drivkraften bakom studenternas val att studera HU. De anser att studenters beslut grundar sig på att uppnå prestige, få god lön samt ha högre status men också att få en tryggare position. Deras studie visar att studenter tenderar att ha en önskan om att få ett högstatusyrke snarare än en önskan om att få ett meningsfullt arbete, vilket även till viss del är samstämmigt med våra respondenters intervjusvar. Jasmin uttrycker visserligen vikten av att känna meningsfullhet i arbetet och Lina uttrycker att hon vill att arbete ska ge henne syfte i samband med deras motivering till varför de valde att studera på högskola. Vår förväntan var att få fler svar som indikerade på en önskan om att uppnå ett meningsfullt arbete men resultatet motsatte vår hypotes.

Inträdesbiljett, ökad konkurrens och utbildningsinflation

Utöver att beakta hur respondenternas umgängeskretsar samt familjer kan påverka deras beslut att studera HU är vi även medvetna om hur det handlar om ett större perspektiv också. Med hjälp av Öhlins (2010, ss. 42-44) artikel kan vi ta hänsyn till hur den utbildningsinflation som finns också resulterar i att det idag är en ännu vanligare företeelse att utbilda sig. Detta tillsammans med respondenternas omgivning kan också bidra till att motivet till HU ökar. Utbildningsinflationen torde ha spätts på av normer och samhällsstrukturer där HU blivit en trend och en norm i samhället. Utbildning i sig anses enligt Öhlin fungera som en inträdesbiljett på arbetsmarknaden och detta kommer även till uttryck ä i resultatet där vi gång på gång ser respondenter uttrycka utbildning som en form av garanti för anställning. Men eftersom fler utbildar sig blir konkurrensen också högre och garantin för arbete minskar. Synsättet om att utbildning är garanti för arbete kan också förstärkas genom att utbildningen idag är mer marknadsanpassad, vilket Carlén och Puaca (2017, ss. 119-121) antydde. I samband med att utbildning är marknadsanpassad så resulterar det i att studenter ses som konsumenter. Därav behöver högskolor marknadsföra sig för att attrahera studenter för att få ekonomisk vinning, vilket de ofta gör genom att påstå att utbildningen garanterar arbete. Allt detta tror vi skribenter har en bidragande effekt på varför respondenterna uttrycker så tydliga åsikter kring viljan att utbilda sig just i syfte för garanti till att få arbete i framtiden.

Nyttoperspektivet

Vidare till nyttoperspektivet som utgår från grundidén om att utbildning ska bidra till att göra nytta för samhället, samt kunna bidra till att utveckla ekonomiskt och socialt välstånd (Lindberg 2016, ss. 97-98). Grundidén liknar framförallt Malins tankesätt om att utbildning är värdefullt, inte bara ur ett individperspektiv utan även ur ett större perspektiv där hon beskriver vikten av att bidra till samhällets utveckling. Hon tar hänsyn till både sina egna och samhällets intressen genom att inte bara fokusera på egoistiska motiv. Malin poängterar att det är privilegierat att ha möjligheten till att kunna studera HU och något man bör ta vara på, dels för sin egen skull men även för samhällets nytta.

Bildningsperspektivet

I Malins och Hannes reflektioner kan vi dra paralleller till bildningsperspektivet, i det avseendet att båda lyfter en ny vinkel bakom motivet till HU. Hannes fokuserar på ett holistiskt perspektiv där han ser helheten av utbildningen, alltså ser han inte bara ett certifikat alternativt ett intyg, utan även hur utbildningen i sig kan göra honom mer bildad som person. Likaså beskriver Malin att man växer i sina kunskaper och därigenom bidrar HU till en personlig utveckling. Synsättet skildrar hur utbildning kan berika oss som individer men också få en att växa långsiktigt. De behöver inte nödvändigtvis betrakta alla delar i utbildningen enbart som ett verktyg till anställning, utan de kan tolkas som att de ser en större mening med att utbilda sig (Lindberg 2016, ss. 97-98).

6.2 Familjens utbildningsbakgrund

I resultatet framkommer det hur familjens utbildningsbakgrund har influerat studievalet i olika stor grad. I en del fall blir det tydligt att familjen har satt en tydlig prägel på individen och dennes värderingar, samtidigt som det hos andra respondenter inte ens varit en diskussion om att studera på högskola inom familjen. Genom att familjens utbildningsbakgrund har satt spår i studenternas värderingar kan anses vara en del av deras habitus, i form av att familjens värderingar formar studenternas tankesätt (Bourdieu 1977). Respondenterna reflekterar olika mycket om hur mycket familjen faktiskt har haft en inverkan eller inte på beslutet att studera. Malin, Bianca och Jasmin menar exempelvis att det inte har varit tvång eller press att studera på högskola. Samtidigt beskriver de hur det funnits en konkret förhoppning från föräldrarna till att studera. I Malin och Biancas fall har familjens bakgrund, i form av invandring från andra länder, speglat deras synsätt. I samband med att föräldrarna önskat bättre förutsättningar för barnens skull så sätts automatik en viss press på barnen att ta tillvara på och nyttja dessa resurser som finns i Sverige. De påstår att de inte har känt press men samtidigt förstår att de undermedvetet påverkats av föräldrarnas önskan. Deras påverkan från föräldrarna grundar sig därmed mycket i önskan att göra sina föräldrar stolta. Alltså kan vi se en viss strävan efter en klassmobilitet, framförallt ifrån deras föräldrar.

Det är möjligt att finna likheter i Jasmins situation med de tankar som Brooks lyfter fram i hennes artikel (Brooks 2003, ss. 287-288). Hon menar på att det finns ett antagande om en viss homogenitet i medelklassen. Detta i form av att barn i högre medelklass siktar på att efterlikna sina föräldrar med syftet att etablera samma inkomst, materiella bekvämligheter och livsstil. På det viset skapas normer och förväntningar inom familjen (Brooks 2003, ss. 287-288). Jasmin uttrycker att hennes pappa talar om hur de har gått från en arbetarklass till medelklass genom den karriärväg som hennes pappa tagit. Ett klassbyte som Jasmin är väl medveten om och som är en prestige inom familjen. Ur detta kommer det även här en önskan om att hans barn ska studera på högskola för att bibehålla den livsstil han skapat för sin familj. Olikheterna mellan Bianca och Malins situation kontra Jasmins situation skildrar hur olika bakgrunder hos familjer med olika möjligheter kan skapa samma målsättning och önskan om att studera på högskola. Gemensamt för alla tre är hur allvarligt de ser på HU, vilket även går att se hos Ellinor och Lina som också haft familjer med starka åsikter kring utbildning. Lina har uttryckligen hört från sina föräldrar att hon bör studera och upplever press samt uppmuntran kring HU. Ellinor har inte fått så uttalad press hemifrån men detta tror hon kan bero på att hon själv tagit ett stort ansvar kring sina studier.

En gemensam nämnare är att det för Bianca, Malin, Jasmin, Ellinor och Lina inte upplevt att det funnits någon annan väg eller valmöjlighet än att vidareutbilda sig efter gymnasiet. Detta skiljer sig i hur både Måns, Helia och Hannes yttrar sina tankar om utbildning. Respondenter som har familjer med ett mer liberalt och inte så engagerat synsätt på utbildning, har resulterat i att de kunnat ge mer utrymme för deras barn att själva kunna fatta fria beslut om vad de faktiskt vill göra. Den obefintliga pressen ger ett ökat handlingsutrymme där ambitioner och aspirationer istället får plats att styra. Utbildningssynen blir därför, som vi nämnt ovan, mer avslappnad och lättsam hos dessa respondenter.

Vid jämförande av studien skriven av Seghers et al. (2019) samt denna studies undersökning kan vi finna både likheter och skillnader. Teorierna om hur man kan identifiera två huvudsakliga grupper bland föräldrar går även att identifiera hos våra respondenter. Man påstod att det å ena sidan fanns en grupp av proaktiva och pålästa medelklass-föräldrar, och å andra sidan en grupp av reaktiva arbetarklass-föräldrar (Seghers, Boone & Van Avermaet 2019, ss. 711-712). I vår undersökning har det skildrats att de respondenter med föräldrar som har HU, det vill säga medelklass-föräldrar, så har det framkommit starka åsikter hemifrån som tyder på proaktiva och insatta föräldrar. Detta kan vi se hos både Lina, Jasmin, Ellinor och Malin ur aspekten att de har fått stor uppmuntran och press hemifrån. Samtidigt kan vi även se hur reaktiva arbetarklass-föräldrar i viss mån kan relateras till hur Måns, Hannes och Helias speglat sina föräldrars mindre proaktiva förhållningssätt gentemot HU. Däremot motsäger vår undersökning resultatet i Seghers et al. studie ur ett annat perspektiv, han påstod i sin slutsats att föräldrar med invandrarbakgrund har sämre insikt i utbildningssystemet och begränsade kontakter. Respondenterna Malin och Bianca har båda föräldrar med invandrarbakgrund som varit engagerade och måna om att de ska delta i HU. men detta skiljer sig från hur både Malin och Biancas föräldrar beskrivs i denna undersökning. Däremot har vi inte i denna undersökning gått mer djupgående på hur deras föräldrars kontakter ser ut och kan därför inte dra några slutsatser kring detta.

6.3 Umgängeskrets

När det kommer till influerande från deras umgängeskrets hos respondenterna så framkommer det även i detta tema varierande svar. Lina, Ellinor och Måns beskriver att deras vänskapsgrupper är mycket homogena när det kommer till HU då alla har valt att studera vidare. I Ellinors fall tydliggör hon detta genom att berätta hur det handlade om frågan när man ska studera och inte en fråga om att studera. Hon menar på att hennes umgängeskrets haft ett större inflytande på henne än vad hennes familj haft. Hon tror själv att den homogena inställningen till HU bland vännerna kan grunda sig i att de alla gått på samma högpresterande skola. Det är ett intressant perspektiv som hon lyfter med tanke på att Brooks (2003, ss. 290-291) i sin artikel också diskuterar det faktum att lärarna i hennes studie var delaktiga och bidrog till att informera eleverna om HU. Det är därför osäkert att säga om vännerna påverkat varandra eller om alla influerats av lärarna. Brooks diskuterar vidare att det framkom i forskningsresultatet att vänner har en stor betydelse när det kommer till ungas studieval samt att det är väl medvetna om sin utbildnings position i förhållande till sina vänners. Detta bekräftas av Jasmin i det avseendet att hon påstår att hon känner att hon bara står kvar på samma plats medan folk i hennes omgivning studerat vidare eller påbörjat sina karriärer.

Detta liknar Måns som refererar till det kända ordspråket om att man blir som man umgås, vilket tydligt illustrerar hur han har förståelse om att umgängeskretsen kan påverka. Detta eftersom att nästan samtliga i Måns umgängeskrets har valt att delta i HU. Han påpekar dock att det är svårt att veta hur hans liv och åsikter hade sett ut ifall han inte umgåtts i de umgängeskretsar han har och hur det hade sett ut då istället. För både Helia och Måns så har

inte deras familjer påverkat dem till att studera, utan de har bägge uttryckt att de influerats av sina vänner. Helia var inte alls inne på att gå den utbildning hon går nu förrän hennes nära vän gav henne kunskap om utbildningen och väckte därigenom ett intresse hos henne.

Till viss del kan vi applicera Bourdieus tankar (Hodkinson & Sparkes 1997, ss. 34-36) kring möjlighetshorisonten, rörande frågan om Måns och Helias tankar kring att studera HU. Detta gällande om deras tankar hade skapats kring detta om de inte blivit inspirerade kring att studera via sina vänner på det sätt som de har blivit. Genom sina vänner har de fått mer kunskap om HU vilket gjort att det hamnat inom deras handlingshorisont och därigenom setts som ett alternativ för dem. Tack vare deras vänskapskrets började de upptäcka fler möjligheter för vad de själva kan åstadkomma i deras liv.

Laninga-Wijnen et al. (2019, s.337) reflekterar kring inflytandet bland vänner och hur de å ena sidan kan leda till en positiv effekt och å andra sidan kan bidra till en negativ syn på utbildning. Malin är ett exempel på när det kan främja prestation och öka intresset för utbildning genom att umgås med vänner som är högpresterande. Detta förklarar hon genom att berätta att hon och hennes vänner ofta studerar ihop trots att de inte läser samma utbildning men att de på detta sätt uppmuntrar och stöttar varandra i deras studier. Helia talar även om att hon snarare har fått inspiration från vänner än att ha upplevt press. Genom att höra från vänner om deras studier så har hon fått mer kunskap om studielivet och på så vis fått upp ögonen för att själv söka in och studera på högskola.

Bianca uttrycker däremot att hon inte blivit så påverkad av vänner runt omkring henne eftersom hon både har vänner med lägre och högre ambitioner när det kommer till HU. Trots detta tror vi skribenter att eftersom hon ger så medvetna svar om hennes omgivning så har hon troligtvis vännernas positioner i åtanke. Å andra sidan har familjens starka åsikter säkert haft störst påverkan och därmed har inte vännernas inflytande haft samma utrymme hos Bianca som hos exempelvis Måns.

Hannes umgängeskrets är mest unik i förhållande till resterande urval, detta eftersom han är den enda som studerat bland sina vänner, i alla fall hittills. Detta är intressant med tanke på att han inte heller kommer från föräldrar med HU som har influerat honom. Kan han istället ha påverkats av en slags outtalad samhällsstruktur och oskrivna normer? Eller så gav hans fysiskt slitsamma arbete en insikt om vikten av att ha en HU med sig, vilket också i sin tur kan ha fungerat som en avgörande motivationsfaktor.

6.4 Varierande vägar till HU

Hos Ellinor, Lina, Malin och Jasmin som har föräldrar med HU så gav samtliga uttryck för starka påtryckningar hemifrån som har format respondenterna att ha ett tydligt synsätt på utbildning. På sätt och vis ses högre utbildning som en del av deras identitet och habitus, då de uttrycker att HU för dem är ett självklart val. Deras påtagliga värderingar har växt fram under uppväxten och har gjort tydliga avtryck i hur de idag ser på HU. I viss mån tar detta sig uttryck i att de upplever uppmuntran hemifrån och till viss del även upplever press. Parallellt

med detta speglas deras åsikter även i deras umgängeskretsar vilket kan bidra till en ännu mer homogen omgivning som präglat deras habitus.

Hos respondenterna Måns, Helia, Hannes och Bianca som inte har föräldrar med HU så finns det ett tongivande mönster med en mer lättsam syn på HU, dock med undantag för Bianca som skiljer sig från de övriga. Detta då Bianca uttrycker mer liknande åsikter med respondenterna med föräldrar med HU, i form av att hennes föräldrar också sett på HU som mycket prestigefullt och en viktig del för att skapa goda framtidsutsikter. Övriga respondenter med föräldrar utan HU delar inte Biancas värderingar i samma utsträckning. De uppger istället en mer avslappnad attityd kring HU och har inte sett det som ett givet val att delta i HU. Måns, Helia och Hannes värderingar kring HU har istället vuxit fram med tiden baserat på deras egna intressen och i vissa fall vänners erfarenheter och influenser.

6.5 Sammanfattande slutsatser

Studien avser att besvara om, och om så är fallet, hur studenter upplever att deras motiv till att delta i högre utbildning påverkats av föräldrar och umgängeskrets. Vi har för avsikt att belysa hur motiv formas och hur beslut fattas kring HU utifrån respondenternas bakgrund. Utifrån de skilda mönster som framkommer mellan respondenter med föräldrar med HU och respondenter med föräldrar utan HU så går det att tyda att familjens åsikter och värderingar har stor påverkan på deras barn. I undersökningen har föräldrarnas inverkan visat sig ha stor betydelse. Det har haft stor betydelse på respondenternas utbildningssyn, både för de med föräldrar med HU och för de med föräldrar utan HU så har det resulterat i att det har format respondenterna och deras habitus. I resultatet ges det även indikation på att respondenternas eget ansvar haft en inverkan på hur mycket påverkan de fått hemifrån. Baserat på hur stort eget ansvar de olika respondenterna tagit rörande planerna för sin framtid, så går det att se en kontrast mellan föräldrarnas sätt att uttrycka sig gällande utbildning till sina barn. De studenter som själva tagit stort ansvar, som exempelvis Ellinor, har inte upplevt lika starka påtryckningar om att studera HU från sina föräldrar. Ytterligare en slutsats som går att dra baserat på vårt urval i denna undersökning är att umgängeskretsen har en stor betydelse i hur respondenterna resonerar. Vänner influerar varandra i hur motivet till HU växer fram och kan påverka utbildningsprestationen i skolan. Till sist, utöver familj och umgängeskrets så finns påverkningskraften från samhället i sig, exempelvis dess normer och politiska beslut. Å andra sidan är det komplext att tyda hur mycket inverkan de olika delarna har på individer då det är en mix av alla intryck som formar en individ.

6.6 Metoddiskussion

Studiens undersökning har utgått från en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer. Metoden har gett utrymme för respondenternas egna reflektioner och tankar vilket har bidragit till utförliga och nyanserade svar för att besvara studiens syfte samt frågeställning. Därav har det lämpat sig väl med en kvalitativ metod eftersom vi syftar till att framförallt fånga ett djup och inte så stort fokus på bredd i intervjusvaren.
För att öka studiens omfång och få ökad kunskap om det undersökta området hade en kompletterande enkätundersökning kunnat styrka våra slutsatser i ännu större utsträckning

genom att ta del av fler perspektiv. Dessutom tar denna studie enbart del av studenters upplevelser av HU och har inte beaktat upplevelser från individer som inte valt att studera, vilket hade kunnat bidra till ännu mer nyanserade intervjusvar. Bryman (2016 s. 484) betonar vikten av att det finns svårigheter i att replikera en kvalitativ undersökning. Detta eftersom en kvalitativ undersökning många gånger är ostrukturerad och styrs av forskarens improvisation till viss del. Alltså kan undersökningens resultat påverkas av vad vi som skribenter observerar och väljer att inrikta oss på vilket är beroende av våra intressen. Dessutom baseras undersökningens intervjusvar på vilka de åtta respondenterna är, hur intervjufrågorna ställts samt vilken dagsform respondenterna haft just vid intervjutillfället, så kan ett återupprepat försök av studien ge ett annat utfall (Bryman 2016 s. 484). Med detta i åtanke är vi skribenter nöjda överlag med vårt urval, eftersom att vårt urval gett oss djupa och relevanta intervjusvar som gav tillräckligt med empiri för att kunna besvara studiens syfte samt frågeställning.

6.7 Vidare forskning

I framtida forskning inom samma problemområde hade det varit intressant att undersöka hur respondenternas geografiska plats kan ha haft påverkan. Under studiens gång har vi fått en allt större insikt om att respondenternas samt föräldrarnas geografiska plats kan inverka på hur deras omgivning och de själva har formats när det kommer till upplevelser av HU. Om föräldrarna är uppväxta på landet, i storstan eller i förorten tror vi skribenter kan ha en betydande roll. Det eftersom det ofta speglar vilka skolor man går på, vilken klasstillhörighet man tillhör eller vilka umgängeskretsar man får, vilket är faktorer som alla kan va av relevans när det kommer till upplevelser av HU.

Referenslista

Berglund, T. (2017). Attityder till arbete. I Bengtsson, M. & Berglund, T. (red.) *Arbetslivet*. 3 uppl., Studentlitteratur, s. 455-478

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice.* Cambridge University Press.

Brooks, R. (2003). Young People's Higher Education Choices: The Role of Family and Friends. *British Journal of Sociology of Education*, 24(3), s. 283-297, DOI: 10.1080/0142569032000070119

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder.* 3 uppl., Liber.

Carlén, M. & Puaca, G. (2017) Vem bestämmer spelplanen? Striden om högre utbildning. I Agnafors, M. (red.) *Om kommodifiering, marknad och akademi*. Daidalos, s. 117-137

Hodkinson, P. & Sparkes, A C. (1997). Careership: a sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education*, 18(1), s. 29-44, DOI: 10.1080/0142569970180102

Hörnqvist, M. (2019). Klasstruktur och arbetets organisering. I Sandberg, Å. (red.) *Arbete & Välfärd*. 1 uppl., Studentlitteratur, s. 163-174

Laninga-Wijnen, L., Gremmen, M,. Dijkstra, J,. Veenstra, R,.Vollebergh, W,. Harakeh, Z. & Dubow, E. (2019). The Role of Academic Status Norms in Friendship Selection and Influence Processes Related to Academic Achievement. *Developmental psychology*, 55(2), s.337-350, DOI: 10.1037/dev0000611

Lindberg, O. (2016). Nyttig, utvald eller bildad? I Sparrhoff, G. & Fejes, A. (red.) *Anställningsbarhet. Perspektiv från utbildning och arbetsliv*. 2 uppl., Studentlitteratur, s.95-109

Sandberg, F. (2016). Validering och anställningsbarhet. I Sparrhoff, G. & Fejes, A. (red.) *Anställningsbarhet. Perspektiv från utbildning och arbetsliv*. 2 uppl., Studentlitteratur, s. 111-122

Seghers, M., Boone, S., & Van Avermaet, P. (2019). Social class and educational decision-making in a choice-driven education system: a mixed-methods study, *British Journal of Sociology of Education*, 40(5), s. 696–714. DOI:10.1080/01425692.2019.1581051

Seing, I. (2016). Arbetsförmåga, anställningsbarhet och omställning i sjukförsäkringen. I Sparrhoff, G. & Fejes, A. (red.) *Anställningsbarhet. Perspektiv från utbildning och arbetsliv*. 2 uppl., Studentlitteratur, s. 173-189

Svensson, L G. (2017). Arbete och utbildning. I Bengtsson, M. & Berglund, T. (red.) *Arbetslivet*. 3 uppl., Studentlitteratur, s. 85-124

Öhlin, M. (2010) Samhällsklassernas utbildningshorisont - är utbildning ett fritt val? I Oskarson, M., Bengtsson, M. & Berglund, T. (red.) *En fråga om klass: levnadsförhållanden, livsstil, politik*. Liber, s. 42-57

Bilaga 1. Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrund

1. Hur många år är du?
2. Vad studerar du?

Motiv till studier

3. Varför har du valt att studera?
4. Vad motiverade dig att söka den utbildning du idag läser?
    a. Vilken är den starkaste drivkraften till att studera?
5. Hade du några alternativa planer utöver att studera?
6. Vad var avgörande för dig att ta beslutet att studera på högre nivå?
7. Vad har du för inställning till utbildning överlag?

Familjens utbildningsbakgrund

8. Hur ser det ut i din familj gällande utbildning?
    a. Vilken utbildningsnivå?
9. Vad har dina föräldrar för yrke?
10. Studerar syskon eller släktingar runt omkring dig?
11. Hur har diskussioner inom familjen gått gällande att studera?
    a. Upplever du påverkan eller press från din familj till att studera?
    b. Har du upplevt uppmuntran hemifrån kring att studera?
    c. Hur är din familjs inställning till utbildning överlag?

Umgängeskrets

12. Hur går snacket med din umgängeskrets kring att studera?
13. Hur har du fått dina senaste arbeten?
    a. Via kontakter eller sökt på egen hand?
14. Upplever du att dina föräldrars kontaktnät kan hjälpa dig att få arbete? Utveckla gärna på vilket sätt.
15. Vilken kontakt i ditt kontaktnät tror du kan hjälpa dig främst att få arbete?
    a. Tex studiekompisar, nuvarande kollegor eller branschkollegor?

13. Studerar vänner runt omkring dig?
14. Upplever du att du har influerats av dina vänner?

Avslutande

16. Har du något du skulle vilja tillägga?

Bilaga 2. Samtyckesblankett

Information angående deltagande i examensarbete

Vi kontaktar dig för att fråga om du vill delta i vår kandidatuppsats. Vi är två studenter som studerar på OPUS vid Akademin för vård, arbetsliv och välfärd, på Högskolan i Borås. Som en sista del i vår utbildning ska vi nu skriva ett examensarbete på kandidatnivå, vi är tacksamma för ditt deltagande!

Vad är det för projekt och varför vill ni att jag ska delta?
Vi vill undersöka hur studenter på högskola eller universitet upplever att deras motiv till att studera högre utbildning har växt fram. Detta i relation till påverkan från familjens utbildningsbakgrund samt från umgängeskrets för att få en djupare förståelse. Huvudman för examensarbetet är Högskolan i Borås, som är en statlig myndighet. Med huvudman menas den organisation som är ansvarig för studien.

Hur går examensarbetet till?
Intervjuerna kommer att ske via Teams alternativt fysiskt på plats, beroende vad som passar bäst för dig som deltagare. Datum och tid för intervjun bestäms i samråd med deltagaren och omfånget på intervjun är ungefär 30-45 min. För att få ett så trovärdigt och tydligt resultat som möjligt så kommer intervjuerna att spelas in efter ett godkännande från deltagaren. Därefter kommer inspelningen att transkriberas och kodas.

Hur får jag information om resultatet av studien?
När examensarbetet är examinerat kommer det att publiceras enligt sedvanliga rutiner för examensarbete vid Högskolan i Borås och finnas tillgängligt i databasen DIVA. Vi kan även skicka ett exemplar av uppsatsen till dig om så önskas.

Deltagandet är frivilligt
Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför, och det kommer inte heller att påverka ditt arbete. Om du vill avbryta ditt deltagande ska du kontakta handledaren eller studenter (se kontaktuppgifter nedan). För att delta behöver du lämna ditt samtycke.

Vad händer med mina uppgifter?
I examensarbetet kommer vi att samla in information från dig. Inga namn, uppgifter eller resultat som kan härledas till dig som person kommer att redovisas i examensarbetet. Allt material kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av det, i enlighet med gällande lagstiftning. Det datamaterial som samlats in, kommer att förstöras när examensarbetet är examinerat och godkänt varvid personuppgiftsbehandlingen upphör.

Behandlingen av uppgifter om dig sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke). Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig. Som deltagare har du ett antal rättigheter enligt dataskyddsförordningens artikel 15-18, 20 och 22, som bland annat innebär

att du har rätt att ta del av de uppgifter om dig som behandlas i studien samt få dessa rättade eller raderade. Du har också rätt att få behandlingen av uppgifter om dig begränsad. Kontakta ansvarig handledare (kontaktuppgifter nedan) i dessa fall.

Om du har frågor kring behandlingen av dina personuppgifter är du välkommen att i första hand kontakta ansvariga för examensarbetet eller handledaren. Du är också välkommen att kontakta högskolans dataskyddsombud via e-post, dataskydd@hb.se, med synpunkter. Du har därtill rätt att klaga på högskolans behandling av personuppgifter till Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet.

Ansvariga för examensarbetet
Författare:

- Matilda Carlson
- Sofia Johansson

Handledare:

- Goran Puaca

Samtycke om deltagande
Fylls i av handledaren
Härmed intygas att ansvariga studenter har uppvisat skriftligt samtycke av informanten till deltagande i examensarbetet och behandling av informantens personuppgifter enligt ovan.

Datum och handledarens namnteckning

Fylls i av deltagaren
Jag har fått muntlig och skriftlig information om examensarbetet och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla en kopia av den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i examensarbetet och att uppgifter om mig samlas in och behandlas på det sätt som beskrivs i informationen ovan.

Namnteckning

Ort och datum

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 503 32 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se